

EL VELLMARÍ

El vellmarí, *Monachus monachus* és un pinnípede de grandària mitjana.

Els pinnípedes són mamífers adaptats a la vida marina, que mantenen certa dependència amb la costa, de fet es reproduïxen a terra ferma. A diferència dels cetacis, conserven el pèl que recobreix la seva pell. Tenen les extremitats transformades en aletes i la seva dentadura és la típica dels mamífers carnívors.

L'ordre dels pinnípedes comprèn tres famílies:

- **Otàrids:** lleons marins. Poden dirigir les aletes posteriors cap endavant i es desplacen per terra usant les aletes com a extremitats. Tenen petites orelles visibles.
- **Fòcids:** foques. Les extremitats anteriors són molt menors que les posteriors les quals es troben dirigides cap enrera. Es desplacen per terra arrossegant el ventre. No presenten oïda externa. El vellmarí pertany a aquesta família.
- **Odobènids:** morses. Caracteritzades pels seus grans queixals sobresurtits. Es desplacen per terra ferma de la mateixa manera que els otàrids i tampoc tenen orelles visibles com les foques.

Al néixer mideix entre 80-90 cms i pesa uns 20 kg . El mascle adult pot arribar als 3 metres de longitud i els 400 kg de pes. La coloració dels adults és grisenca en les femelles i gairebé negra, amb una taca blanca ventral, en els mascles.

Amb el temps, aquests animals adquireixen marques produïdes per petites ferides que es fan durant el joc o mitjan cops amb les roques. Aquestes marques serveixen per a identificar als individus.

El pèl és curt, de color uniforme, més clar a la part ventral. Tenen el cap arrodonit i el musell aixafat. Les ungles de les extremitats anteriors van decreixent fins a l'últim dit. Entre els dits de les posteriors trobem pèls i ungles molt curtes.

El vellmarins es diferencien d'altres foques per tenir quatre dents incisius superiors en lloc de sis; dos parells de mamelles en lloc d'un i per dur a terme la còpula dins l'aigua.

Arriben a la maduresa sexual als quatre anys.

Els mascles dominants tenen a la seva disposició un harem de femelles a les quals impedeix l'accés a altres mascles. En general, defensen territoris aquàtics molt bé delimitats amb funció alimentària i/o reproductiva.

Les femelles donen a llum una sola cria (excepcionalment dues), cada dotze mesos. Les criatures, de color negre amb una taca blanca ventral, muden al mes. La cria és cuidada per la mare fins als quatre mesos. Quan acaba la lactància, la seva nutrició comença a incorporar menjar sòlid que captura sota l'aigua. Durant la lactància les mares deixen a les cries soles en les coves de reproducció mentre elles van a buscar aliment. Els mascles no intervenen en la cura de la cria.

El vell marí és d'hàbits costaners. La majoria de avistaments es realitzen en els primers 5 ò 6 km de la costa. Poden nedar en aigües obertes allunyant-se fins a 40 km de la costa.

Ocupen coves i platges naturals per a descansar i reproduir-se.

La seva dieta consisteix bàsicament en pops i peixos de grandària mitjana.

El vell marí *Monachus monachus*, és una de les 10 espècies d'animals més amenaçades del planeta, així com l'únic pinnípede que viu en el Mediterrani.

La seva presència ha estat sempre coneguda pels homes que vivien i comerciaven en les nostres aigües. Els humans (des dels pobles talaiòtics fins a la segona meitat del segle XIX) aprofitaven la seva carn, la pell i el greix.

La població originària de vell marí s'estenia per tot el Mediterrani, el Mar Negre i part de la costa atlàntica. Eren molt abundants i formaven grans colònies. En l'actualitat però, en el Mediterrani només queda un petit nombre de vells marins en la zona nord del Algèria (tal vegada 20 exemplars), i a Grècia i Turquia, on hi ha una població dispersa, encara no del tot ben coneguda.

Les poblacions s'avaluen així:

- Xipre, Grècia, Líbia i Turquia (Mar Egeu)	120 - 250 exemplars
- Illes òniques-Grècia (Mar Jònic)	20 - 35 exemplars
- Croàcia, Albània (Mar Adriàtic)	20 exemplars
- Bulgària, Romania, Ucraïna i Turquia (Mar Negre)	10 exemplars
- Reserva de Selvaghems (Madeira)	30 exemplars
- Mauritània (Costa Atlàntica)	150 exemplars

El nom "vellmarí" és una contracció de "vadell marí", però podria ser també un mot derivat del berber, on es denomina de forma fonèticament similar.

En el litoral balear el vellmarí era, fins a principis del segle XX, un animal freqüent. No obstant això, va ser perseguit fins a la seva extinció, que va tenir lloc devers els anys cinquanta.

La persecució directa va ser molt intensa. L'Arxiduc Lluís Salvador d'Àustria citava aquesta espècie explicant la seva caça amb armes de foc, xerxes a les coves o ams disforjos.

En el 1900 es trobava encara en aigües de Cabrera. Al 1918 es va capturar un exemplar a Cabrera que es conserva dissecat en un museu. En 1922 es va capturar aprop del Port d'Andratx un dels darrers vells marins de Mallorca Poc abans de la Guerra Civil es va capturar l'últim exemplar d'Eivissa.

A Mallorca i Menorca es véren exemplars fins als anys 40 desaparaguent finalment de Balears en els anys seixanta, mitjançant les darreres captures conegudes: 1 exemplar caçat per la Guàrdia Civil a l'any 1958 a Cala Tuent, i una femella prenyada capturada a Mondragó el mateix any.

A Balears el vell marí va conviure amb l'home durant milers d'anys. La progressiva presió humana però va ser la responsable de la seva recent extinció en quasi tot el Mediterrani.

La toponímia, amb nombroses coves amb el nom de l'espècie a tot el litoral de Mallorca i Menorca, és un testimoni de la passada abundància. Encara avui, adesiara se'n troben restes òssies (Cova de la Trapa, Sa Dragonera, Alcúdia...)

Les principals causes d'aquesta regresió:

- Persecució directa per part de l'home.
- Mort accidental per ofegament en arts de pesca
- Urbanització i alteració de bona part de la costa mediterrània
- Episodis d'explosió de la població de certes algues tòxiques (marea rotja)

Actualment s'està estudiant la possibilitat de la seva reintroducció a les nostres aigües.